

แนวทางการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้
แนวคิด วาปี ซาปี

GRAPHIC DESIGN ON PACKAGING GUIDELINES FOR AGRITOURISM BY USING
WABI SABI CONCEPT

เจนนัช สดไสย์* JANENUTCH SODSAI*
วิไล อัสวเดชศักดิ์** WILAI ASAWADECHSAKDI**
ปวินท์ บุณนาค*** PAWIN BUNNAG***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อกำหนดหลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี
2. กำหนดหลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ประเภทต่าง ๆ ในการหาหลักแนวคิด องค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ และรูปแบบเรขศิลป์ ของ วาปี ซาปี ผู้วิจัย
ใช้การรวบรวมวรรณกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วาปี ซาปี คือ 1. ความไม่สมบูรณ์แบบ 2. ความไม่ยั่งยืนถาวร
3. ความไม่บริบูรณ์ 4. ความเรียบง่าย โดยหลักองค์ประกอบเรขศิลป์ตามแนวคิด วาปี ซาปี แบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน
ได้แก่ 1. ด้านคุณลักษณะทางวัตถุ 2. ด้านวิถีปฏิบัติ และมีรูปแบบเรขศิลป์ที่สอดคล้องกับแนวคิด ดังนี้ 1. Naive Style
2. Crude Style 3. Intuitive Style 4. Raw Style ในการหาแนวทางการออกแบบเรขศิลป์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะญี่ปุ่นผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การใช้แนวทาง 1. พื้นที่ว่างและเวลา 2. พื้นที่รอการเติมเต็ม
3. การเปลี่ยนแปลง 4. การบอกเป็นนัย 5. ความคลุมเครือ 6. ความเรียบง่าย สามารถสื่อสารแนวคิด วาปี ซาปี ได้ ทั้งนี้
ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดต่อบัณฑิตที่ 1 จากนั้นผู้วิจัยนำผลมาสร้างเครื่องมือในการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้าน
การออกแบบเรขศิลป์เพื่อต่อบัณฑิตที่ 2 ในการวิเคราะห์ที่ใช้การแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
7 ประเภท ได้แก่ การทำนา การทำสวนไม้ตัดดอก การทำสวนครัวสวนผัก การทำสวนผลไม้ การทำสวนสมุนไพร
การทำฟาร์มปศุสัตว์ และงานเทศกาลผลิตภัณฑ์ และเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วยรูปแบบเรขศิลป์ แนวทาง
การออกแบบเรขศิลป์ โทนสี และรูปแบบตัวอักษร

คำสำคัญ : การออกแบบเรขศิลป์/ บรรจุภัณฑ์/ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร/ วาปี ซาปี

*นิสิตระดับปริญญาปริญญาเอก หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, janenutch.s@ku.th.

* PhD student, Doctor of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, janenutch.s@ku.th.

**รองศาสตราจารย์ ภาควิชาขนิมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, wilai.as@chula.ac.th.

**Associate Professor, Department of Creative Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, wilai.as@chula.ac.th.

***อาจารย์ ดร. ภาควิชาขนิมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, pawin.b@chula.ac.th

***Lecturer Dr., Department of Creative Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, pawin.b@chula.ac.th.

Received 14/5/2565, Revised 24/6/2565, Accepted 27/6/2565

Abstract

The objectives of this research are to: 1. determine the principles of graphic design on packaging using the wabi sabi concept; 2. determine the principles of graphic design on packaging using the wabi sabi concept suitable for various types of agritourism. Literature collection was used by the researcher to find out what the main ideas were behind the graphic elements on packaging and the graphic forms of wabi sabi. The results of the data analysis revealed that wabi sabi were 1) imperfection 2) impermanence 3) incompleteness and 4) simplicity. Based on the concept of graphic design, wabi sabi can be divided into 2 aspects, namely: 1) material characteristics and 2) practice, and has a graphical style that corresponds to the following concepts: 1) naive style 2) crude style 3) intuitive style and 4) raw style. To discover a method of designing graphic art, the researcher conducted interviews with Japanese art experts. The results of the analysis revealed that using the following approach 1) space and time 2) blank space 3) flux 4) suggestion 5) ambiguous 6) simplicity could communicate the concept of Wabi Sabi. All research results answered the first objective. The researcher then used all the results to create a tool to ask graphic design experts to answer the second objective. The study used 7 different ways to classify agritourism: rice cultivation, cutting flowers, vegetables, orchard, herbs, animal farming, festivals. The graphic design on the packaging includes graphic styles, guidelines for graphic design, color schemes, and typography styles.

Keywords: Graphic design/ Packaging / Agritourism/ Wabi Sabi

บทนำ

วาปี ซาบิ เป็นหัวใจของสุนทรียภาพของญี่ปุ่น อันหมายถึงความงามของสรรพสิ่งที่ขาดแคลนความไม่สมบูรณ์ หรือวัสดุสิ่งของที่มีอายุยาวนาน เห็นถึงร่องรอยการใช้สอยผ่านกาลเวลา ไม่คงทนถาวรเป็นธรรมชาติอันไร้ซึ่งการปรุงแต่งการขึ้นชมในความงามของดอกไม้หรือใบไม้ร่วงหล่น กิ่งไม้ที่ไร้ใบ แสงจันทร์สลัวไม่กระจ่างใสในคืนที่มีเมฆฝน¹ รวมไปถึงในเรื่องของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ความพอใจกับกระท่อมเล็ก ๆ พอดีกับห้องที่มีเสื้อเพียงไม่กี่ผืน พร้อมกับงานผ้าที่เก็บมาจากทุ่งนาใกล้บ้าน บางทีก็พอใจที่จะฟังเสียงฝนดังเปาะ ๆ แปะ ๆ ในฤดูใบไม้ผลิ²

สุนทรียภาพแบบ วาปี ซาบิ ปรากฏในศิลปะและวัฒนธรรมญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ ภาชนะถ้วยน้ำชาของญี่ปุ่น ลองพิจารณาถ้วยน้ำชาจะมีความอ่อนนุ่มถ่อมตน แต่ในขณะเดียวกันก็มีความสง่างามจากการที่ยอมเผยความไม่สมบูรณ์แบบ ส่วนที่บวม ส่วนที่หักงอของถ้วยน้ำชาเกิดเป็นเอกลักษณ์บางอย่างของญี่ปุ่น โดยในโลกตะวันตกมีปรัชญาในเรื่องของความสมบูรณ์แบบ ความสมมาตร และการเป็นตำนาน ส่วนปรัชญาในโลกตะวันออกของญี่ปุ่น ยินยอมที่จะไม่มีตัวตน ยินยอมที่จะเปิดเผยส่วน ไม่ดี การดำรงอยู่แล้วหายไป ทำให้งานในลักษณะนี้จะต้องรู้สึกถึงความสงบ ความเรียบง่ายในการดำเนินชีวิต³นอกจากนี้ยังสามารถพบแนวคิด วาปี ซาบิ ที่ปรากฏขึ้นจากการสร้างสรรค์ธรรมชาติ เช่น ธรรมชาติจากการออกแบบสวนในญี่ปุ่น การจัดดอกไม้แบบอิเคบานะ การจัดต้นบอนไซ ซึ่งเป็นธรรมชาติที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นการแสดงออกถึงสุนทรียภาพของมนุษย์กับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี เพราะทุก ๆ อย่างก้าวของการเข้าสู่เส้นทางการตัดขาดจากโลกและชีวิตที่เต็มไปด้วยภาระกังวลใจกับเรื่องราวอันสับสนยุ่งเหยิง หลุดพ้นจากเกียรติยศชื่อเสียงทางโลก จะทำให้คนค้นพบความอึดอึดทางจิตอันไร้ที่สิ้นสุด⁴ ดังนั้นแนวคิด วาปี ซาบิ จึงสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อันเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับธรรมชาติอยู่ในวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่น ในอดีตที่ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงมีมุมมองของการเกษตรที่เคารพและแสดงออกถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียว ซึ่งแนวคิดของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติและสัมผัสวิถีชีวิตเรียบง่ายเช่นกัน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวคนเมืองที่ดำเนินชีวิตสมัยใหม่อย่าง เร่งรีบ จึงเริ่มโยกย้ายธรรมชาติ มองหาชีวิตแบบชนบท อยากริมนิมลภาวะและความรื่นรมย์จากเมืองหลวง⁵

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agritourism) คือ ประเภทของการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวไปยังแหล่งการเกษตรหรือฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อเป็นการสัมผัสกับธรรมชาติไปในตัว อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจที่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น การเก็บผลไม้ การขี่ม้า การศึกษากระบวนการทำไวน์ การร่วมงานเทศกาล เก็บเกี่ยวตามฤดูกาลและอื่น ๆ อีกมากมาย กิจกรรมเหล่านี้เติมเต็มไปด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่ม เป็นเหตุให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ⁶ โดยประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียง และได้มีการผลิตสินค้าทางเกษตรส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การผลิตสินค้าเกษตรของไทยนั้นเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีลักษณะที่โดดเด่น ควรค่าแก่การเยี่ยมชมและเรียนรู้ ประกอบกับภูมิประเทศทั้งในพื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่การเกษตรของไทย

1. จิรายุ พงส์วรัศม์, “ความงามแบบประเพณีญี่ปุ่นในงานออกแบบกราฟิกโปสเตอร์สมัยใหม่และร่วมสมัย,” *วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร* ปีที่ 3, ฉบับที่ 1 (กันยายน-ธันวาคม 2558): 68-69.

2. Daisetz T. Suzuki, *Zen and Japanese culture* (New Jersey: Princeton University Press, 2019), 25.

3. “วาปี ซาบิ (Wabi Sabi) ความงามจากความไม่สมบูรณ์ ความเรียบง่ายที่คงอยู่,” ใบพลู เดชคง, บันทึกข้อมูลเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564, <https://wonderfularch.com/wabi-sabi-design>.

4. ชัยยศ อิชฎิวรพันธุ์, *หิมะ พระจันทร์ ดอกไม้ : สวนญี่ปุ่น* (กรุงเทพมหานคร : สารคดีภาพ, 2557), 64.

5. “6 ฟาร์มสเตย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เต็มอิมแบบวิถีชีวิตเรียบง่าย,” ทูปลูกปัญญา, บันทึกข้อมูลเมื่อ 10 มีนาคม 2564, <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/71288>.

6. “การท่องเที่ยวเชิงเกษตรประสบการณ์ธรรมชาติสำหรับนักเดินทางไม่ช้,” สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ, บันทึกข้อมูลเมื่อ 11 มีนาคม 2564, https://elibrary.tceb.or.th/th/Brochure/Trends/Infographic_trends/6051.

มีความสวยงาม ทำให้เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญมากขึ้น และสามารถเป็นแหล่งรายได้และตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักได้อีกทางหนึ่ง⁷ โดยในประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากกว่า 1,200 แห่งในทั่วประเทศ นอกจากนี้ด้วยความหลากหลายทางขนบธรรมเนียมประเพณีในการทำเกษตร และพื้นที่การเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยสามารถให้โอกาสที่หลากหลายแก่นักท่องเที่ยวในการสัมผัสกับวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่ายของคนไทยในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการได้สัมผัสความงามตามธรรมชาติของการเกษตรตามแนวคิด วาปี ชาปี

สรุปแนวความคิด วาปี ชาปี เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่มีความต้องการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ จะนำมาซึ่งมุมมองที่มีต่อความงามในธรรมชาติ ความงามจากความแตกต่างของธรรมชาติและ การใช้วิถีชีวิตที่เรียบง่ายจากการเกษตรแต่ละประเภทรวมไปถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น สามารถแสดงออกด้วยการนำมาประยุกต์ใช้บนการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์และชัดเจนแก่องค์กรโดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่างมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นส่วนเสริมให้กับภาคบริการที่สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติทางการเกษตร ทำให้เกิดการพัฒนาลิขสิทธิ์ต่าง ๆ เป็นสินค้าเกษตร รวมไปถึงสินค้าแปรรูป ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นงานวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิด วาปี ชาปี ในการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าเกษตร จึงมีความจำเป็นต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้นำรูปแบบนี้ไปใช้ในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้สูงขึ้น ช่วยในการดึงดูดความสนใจและกระตุ้นให้เกิดการเลือกซื้อเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก อันนำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการและกลุ่มเกษตรกรในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อกำหนดหลักการออกแบบเรขศิลป์และบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ชาปี
2. เพื่อกำหนดหลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ชาปี ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทต่าง ๆ

วิธีการดำเนินการวิจัย

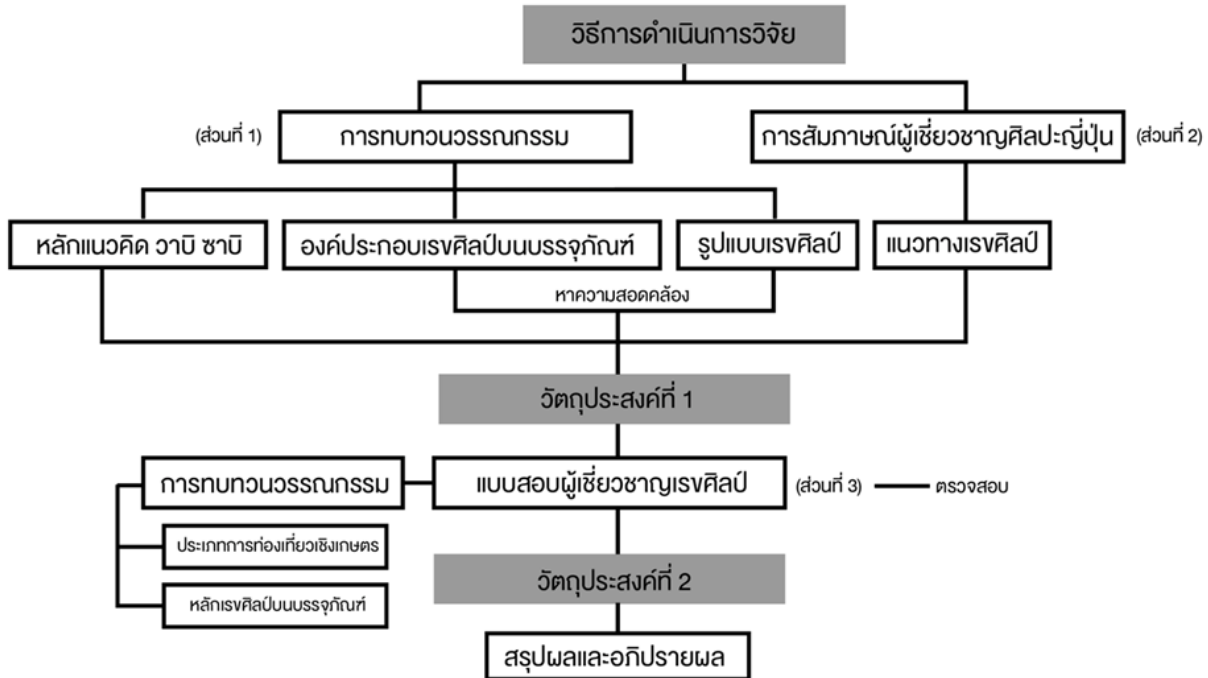
ในการดำเนินการวิจัยได้แบ่งวิธีการออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักแนวคิด หลักองค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ และรูปแบบเรขศิลป์ โดยใช้แนวคิด วาปี ชาปี ผู้วิจัยทำการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วรรณกรรมแนวคิด วาปี ชาปี หลักองค์ประกอบเรขศิลป์และรูปแบบเรขศิลป์ วาปี ชาปี โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกวรรณกรรมของ ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์⁸
2. การวิเคราะห์แนวทางการออกแบบเรขศิลป์ตามหลักแนวคิด วาปี ชาปี ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะญี่ปุ่น จำนวน 3 ท่าน โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญต้องเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่มีผลงานด้านศิลปะญี่ปุ่นเป็นที่ยอมรับอย่างประจักษ์มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป
3. การวิเคราะห์หลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้แนวคิด วาปี ชาปี
 - 3.1 การวิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์

7. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, จินดา ขลิบทอง และ เพชร ทวีวงศ์, “การพัฒนาแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน,” *วารสารวิจัย สยามคม* หอสมุดแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีที่ 11, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561): 50.

8. วชิราธร เพ็ญศิริธร, “การออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าสะดวกซื้อสำหรับผู้บริโภคสูงอายุ” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), 62.

3.2 ทำการสร้างเครื่องมือวิจัยจากผลการวิเคราะห์ข้างต้น จากนั้นเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์ จำนวน 10 ท่าน โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญต้องเป็นที่มีประสบการณ์ในสายงาน 10 ปี ขึ้นไป เพื่อกำหนดหลักการในการออกแบบ

ภาพที่ 1 แผนผังแสดงวิธีการดำเนินการวิจัย
ที่มา : เจนณช สดไสย์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์หลักแนวคิดของ วาปี ซาบี

Beth Kempton ได้กล่าวว่า ในการกำหนดนิยามที่ชัดเจนของแนวคิด วาปี ซาบี เป็นเรื่องที่ซับซ้อนที่จะอธิบายว่ามันคืออะไร ความพยายามใด ๆ ที่จะอธิบายหลักการนี้ออกมาล้วนเป็นเพียงแต่มุมมองของแต่ละคนที่จะอธิบายมันเพียงเท่านั้น⁹ สอดคล้องกับ Leonard Koren กล่าวว่า เมื่อถามว่า วาปี ซาบี คืออะไร คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะส่ายหัว ลังเล และออกตัวว่าเรื่องนี้ยากแก่การอธิบาย แม้ว่าชาวญี่ปุ่นแทบทุกคนอ้างว่าเข้าใจความรู้สึกแบบ วาปี ซาบี ซึ่งถือเป็นหนึ่งในแกนความคิดของวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่น้อยคนนักที่จะอธิบายความรู้สึกและแนวคิดดังกล่าวได้¹⁰ ด้วยเหตุนี้ในการที่จะกำหนดนิยามหลักแนวคิด วาปี ซาบี ให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมข้อมูล (Documentary search) ของคำสำคัญจากรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 5 รรณกรรม โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกวรรณกรรมตามที่ระบุไว้ในวิธีการดำเนินการวิจัย และพบว่ามีคำสำคัญที่นิยามหลักแนวคิดทั้งหมด 24 ประการ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผลคำตอบของหลักแนวคิด วาปี ซาบี โดยใช้หลักเกณฑ์ที่วรรณกรรมทุกเรื่องได้เห็นยามตรงกัน ซึ่งเป็นคำสำคัญที่สื่อสารแนวคิดได้อย่างเอกฉันท์ที่สุด จึงสรุปผลการวิเคราะห์ได้ 4 ประการ ดังนี้

9. Beth Kempton, *Wabi Sabi: Japanese wisdom for a perfectly imperfect life* (Kentucky: Harper Design, 2019), 30.

10. Leonard Koren, *Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets, Philosophers* (California: Imperfect Publishing, 2008), 14.

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์และนิยามความหมายของหลักแนวคิดของ วาปี ซาปี
ที่มา : เจนนิซ สดไสย์

ผลการวิเคราะห์หลักแนวคิดของ วาปี ซาปี	
1. ความไม่สมบูรณ์แบบ (Imperfection)	ไม่มีสรรพสิ่งใดดำรงอยู่โดยปราศจากความไม่สมบูรณ์แบบ ทุกสิ่งล้วนมีตำหนิหรือข้อบกพร่อง สุดท้ายเมื่อกาลเวลาผ่านไปทุกสิ่งย่อมเสื่อมสลาย เผยตำหนิและความไม่สมบูรณ์ให้เห็น
2. ความไม่คงทนถาวร (Impermanence)	ถึงในวาระใดวาระหนึ่งของสรรพสิ่ง ต้องยอมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกขณะ ไม่มีอะไรที่จะยั่งยืนถาวรหรือคงสภาพเดิม ทุกสิ่งทุกอย่างต้องเสื่อมสลายหรือเลือนหายไปตามกาลเวลา
3. ความไม่บริบูรณ์ (Incompleteness)	ทุกสรรพสิ่งอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการเกิดขึ้น เติบโต จนกระทั่งเสื่อมสลายไป จึงไม่มีสถานะไหนที่จะยืนยันได้ว่า สถานะนั้นถึงจุดบริบูรณ์ หรือเสร็จสิ้นแล้ว ทุกสถานะมีความน่าชื่นชมในตัวของมันเอง
4. ความเรียบง่าย (Simplicity)	การยอมรับความเรียบง่ายของชีวิต ไม่ปรุงแต่งโอ้อวด มีการลดทอนและพึงพอใจกับเพียงเฉพาะบางสิ่งที่สำคัญ ไม่มีการประดับประดา ปราศจากกฎเกณฑ์และการควบคุม

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ตามโดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี

Leonard Koren กล่าวว่า วาปี ซาปี เป็นระบบสุนทรียศาสตร์อันครอบคลุม เพราะโลกทัศน์หรือจักรวาล วาปี ซาปี โยงใยถึงกันหมด ยิ่งระบบสุนทรียศาสตร์มีการจำแนกองค์ประกอบได้เป็นระบบและชัดเจนเท่าไร ระบบสุนทรียศาสตร์นั้นก็จะเป็นประโยชน์¹¹ ทั้งนี้ Andrew Juniper ได้จำแนกสุนทรียศาสตร์ของแนวคิด วาปี ซาปี แบ่งออกเป็น ความงามในระดับกายภาพ (Physical) และความงามในระดับอภิปรัชญา (Metaphysical)¹² ซึ่งในการรวบรวมหลักองค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี เป็นการรวบรวมข้อมูลความงามในระดับกายภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด วาปี ซาปี (Documentary search) จากทั้งหมด 5 รรณกรรม และผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขอบเขตขององค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ ดังนี้ 1. จุด (Point) 2. เส้น (Line) 3. รูปร่าง (Shape) 4. พื้นผิว (Texture) 5. สี (Color) 6. ที่ว่าง (Space) 7. การจัดวาง (Composition) 8. รูปทรง (Form) 9. วัสดุ (Material) 10. ประโยชน์ใช้สอย (Functional) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักเกณฑ์ตามแนวคิดของ Leonard Koren ซึ่งใช้จำแนกองค์ประกอบของระบบสุนทรียศาสตร์ของแนวคิด วาปี ซาปี ในระดับกายภาพ โดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกดังนี้ 1. ด้านคุณลักษณะทางวัตถุ 2. ด้านวิธีปฏิบัติ

11. Leonard Koren, *Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets, Philosophers* (California: Imperfect Publishing, 2008), 41.

12. Andrew Juniper, *Wabi Sabi: the Japanese art of impermanence* (Vermont: Tuttle Publishing, 2019), 105.

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี
ที่มา : เจนณัช สดใสย์

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้ วาปี ซาปี		
เรขศิลป์	ด้านคุณลักษณะทางวัตถุ	ด้านวิธีปฏิบัติ
1.จุด (Point)	<ul style="list-style-type: none"> จุดมีรูปร่างที่อิสระ 	<ul style="list-style-type: none"> จุดสร้างขึ้นจากความบังเอิญ เช่น จุดรอยเปื้อน จุดเกิดขึ้นเองในธรรมชาติ เช่น จุดกระดากกระด้าง จุดจากการโฟกัสวัตถุ เช่น จุดของดวงดาว จุดกระจายอย่างอิสระ ไร้ทิศทางและการควบคุม
2.เส้น (Line)	<ul style="list-style-type: none"> เส้นมีตำหนิ ขาด แหว่ง เส้นมีลักษณะโย้เย้ เส้นมีความอ่อนช้อย เส้นที่ไม่ชัดเจน เบลอ เส้นมีความสีกกร่อนแตกร้า 	<ul style="list-style-type: none"> เส้นที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ไยแมงมุม เส้นริ้วรอยเหี่ยวย่น เส้นริ้วรอยตามกาลเวลา เส้นจากการลาก ขูดขีดจนเกิดพื้นผิว เส้นที่สร้างขึ้นโดยไม่มีแบบแผน เส้นที่มีทิศทางที่ไม่แน่นอน ขาดการควบคุม
3. รูปร่าง (Shape)	<ul style="list-style-type: none"> รูปร่างอินทรีย์ รูปร่างอิสระ รูปร่างที่ผิดปกติ รูปร่างอสมมาตร รูปร่างเรขาคณิตสาทิสรูป รูปร่างที่มีขอบเบลอ ไม่คม 	<ul style="list-style-type: none"> รูปร่างที่ขาดการควบคุม เกิดขึ้นมาอย่างสุ่ม รูปร่างที่ถูกทำให้เสียหาย ขาดแหว่ง บุปสลาย รูปร่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การทำให้ขอบของรูปร่างไม่ชัดเจน
4. พื้นผิว (Texture)	<ul style="list-style-type: none"> พื้นผิวหยาบ ขรุขระ พื้นผิวที่ไม่มันวาว ไม่เงา 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นผิวที่ผ่านการใช้งานอย่างยาวนาน พื้นผิวที่เกิดการหลุดลอก ผุพัง เสื่อมสภาพ พื้นผิวที่ทำให้ประอะเปื้อน มีร่องรอย มีตำหนิ พื้นผิวที่เกิดจากกระบวนการทางธรรมชาติ
5. สี (Color)	<ul style="list-style-type: none"> สีอ่อนจาง สีหม่นมัว (สีปนเทา) สีมืดมน (สีปนดำ) สีโทนดิน (สีปนน้ำตาล) 	<ul style="list-style-type: none"> การทำสีให้เจือจางลง สีจากการย้อมจากธรรมชาติ การใช้สีทิศทางเดียวกัน (Monochromatic) การใช้สีที่กลมกลืนกัน (Analogous) ไม่มีกฎเกณฑ์ในการใช้สี
6. ที่ว่าง (Space)	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะที่ว่างโล่งกว้าง 	<ul style="list-style-type: none"> การลดระยะห่างระหว่างวัตถุ จัดวัตถุที่ไม่จำเป็นออกไป การวางวัตถุขนาดเล็กในพื้นที่โล่งกว้าง

7. การจัดวาง (Composition)	<ul style="list-style-type: none"> • อสมมาตร • ไม่ซ้ำแบบ • ไม่มีจุดเด่น 	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดวางควบคุมไม่ได้ อิสระ ทิศทางไม่แน่นอน • การจัดวางที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ • ความสมดุลที่ถูกทำให้เสียหาย • การจัดวางอย่างไม่มีระเบียบ • ไม่มีกฎเกณฑ์ในการจัดวาง
8. รูปทรง (Form)	<ul style="list-style-type: none"> • รูปทรงอิสระ • รูปทรงอสมมาตร • รูปทรงผิดปกติ • รูปทรงที่ไม่สื่อสัญลักษณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> • รูปทรงเกิดการผูกเรือน • รูปทรงที่ถูกบิดงอ มีรอยบุบ หดตัว • ขึ้นรูปอย่างง่าย • รูปทรงที่ทำออกมาไม่ซ้ำแบบกัน
9. วัสดุ (Material)	<ul style="list-style-type: none"> • วัสดุจากธรรมชาติ • วัสดุที่มีเนื้อดิน • วัสดุเนื้อหยาบ ไม่มีมันเงา • วัสดุมีรอยผูกพัน แห่งรอยรา 	<ul style="list-style-type: none"> • วัสดุที่ผลิตได้ง่ายในท้องถิ่น • วัสดุที่ทำอย่างไม่ปราณี • วัสดุที่แปรรูปจากธรรมชาติ • วัสดุที่ผ่านกาลเวลา มีอายุการใช้งานมานาน
10. ประโยชน์ใช้สอย (Functional)	<ul style="list-style-type: none"> • มีความเรียบง่าย พอแคให้ใช้งานได้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประโยชน์ใช้สอยทำขึ้นมาอย่างง่าย

ผลการวิเคราะห์รูปแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี

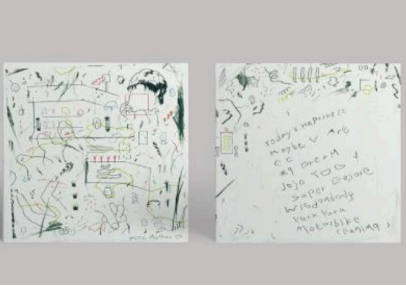
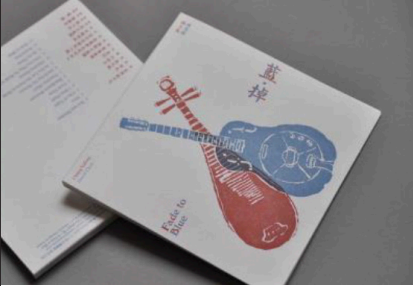
จากการศึกษาวรรณกรรมของ Shijian Lin พบการกล่าวถึงรูปแบบเรขศิลป์ที่มีการสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับแนวคิด วาปี ซาปี ดังนี้ 1. Naive Style 2. Crude Style 3. Intuitive Style 4. Raw Style¹³ ผู้วิจัยจึงได้นำตัวอย่างผลงานออกแบบจากวรรณกรรมดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องร่วมกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ตามหลักแนวคิด วาปี ซาปี ดังตารางที่ 2-3 แต่ทั้งนี้ตัวอย่างของเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์จากวรรณกรรมมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยจึงได้นำตัวอย่างเรขศิลป์ประเภทอื่นมาวิเคราะห์ร่วมด้วย ซึ่งผลการวิเคราะห์ตัวอย่างทั้ง 4 รูปแบบนี้มีความสอดคล้อง ดังนั้นจึงได้นำรูปแบบเหล่านี้มาใช้ในการสร้างสรรคงานออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ร่วมด้วย โดยได้สรุปผลวิเคราะห์ดังนี้

1. Naive Style

มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบเรขศิลป์ที่แสดงถึงความไร้เดียงสา ความใสซื่อ ความไม่เสแสร้ง เรขศิลป์มีลักษณะงุ่มง่าม ไม่เป็นระเบียบ ลายเส้นขยุกขยิก เลอะเทอะ ดูไม่สะอาดตา ซีด ๆ เขียว ๆ เหมือนภาพสเก็ต อย่างง่าย ๆ องค์ประกอบภาพเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ใช้สีน้อย มีการตัดทอนรายละเอียด เลือกใช้เทคนิคสร้างสรรค์อย่างง่าย ๆ ไม่มีการประดิษฐ์ประดอย ทำให้ภาพเกิดพื้นผิวที่ดูดิบและจริงใจ

13. Shijian Lin, *Remarkable graphic styles: rough* (Guangzhou: SendPoints Publishing, 2018), 12.

ตารางที่ 4 แสดงตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Naive Style
ที่มา : เจนฉัซ สดไสย

ตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Crude Style		
		
<p>ภาพที่ 1 Remember The Childhood ที่มา : Wang Bowei. “Remember The Childhood,” Accessed in April 17, 2022, https://issuu.com/boiwei/docs/2014to2015.</p>	<p>ภาพที่ 2 ปกอัลบั้มเพลงของ Moe Meguro ที่มา : Chou Yi. “Moe Meguro,” Accessed in April 17, 2022, https://www.behance.net/gallery/46808727/Moe-Meguro</p>	<p>ภาพที่ 3 ปกอัลบั้ม Fade To Blue ที่มา : Karen Tsai, Fong Ming Yang. “Fade To Blue,” Ac- cessed in April 17, 2022, https://www.behance.net/gallery/36762763/Fade-to-Blue-Music-Packaging.</p>

2. Crude Style

มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบเรขศิลป์ที่แสดงให้เห็นกระบวนการบางอย่างที่ทำให้องค์ประกอบศิลป์เกิดความหยาบ ผุพัง เสียหาย บิดเบี้ยว แปรแปี้ยน หลุด ๆ ลอก ๆ ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งสามารถเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การแปรสภาพตามกาลเวลา หรือกระบวนการที่ทดลองกระทำขึ้น รูปแบบเรขศิลป์นี้เป็นความงามที่เกิดจากความเสื่อมสภาพ หรือถูกทำลาย เช่น การฉีก การเผา การขยำ การกัดกร่อน จนเกิดพื้นผิวใหม่ เป็นต้น

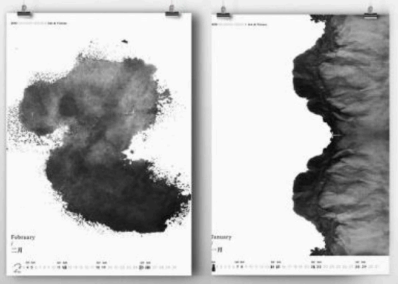

ตารางที่ 5 แสดงตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Crude Style
ที่มา : เจนณัช สดใสย์

ตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Crude Style		
		
ภาพที่ 4 Mama in The Rice Paddy ที่มา : Mistroom. “Mama in The Rice Paddy,” Accessed in April 18, 2022, https://www. behance. net/gallery/22289583/Mama-in-the-Rice-Paddy .	ภาพที่ 5 ปกอัลบั้ม Oaktype ที่มา : Macula. “Oaktype,” Accessed in April 20, 2022, https://macula.cc/Oaktype .	ภาพที่ 6 Four Elements Textures ที่มา : Silvia G. Guerra. “Four Elements Texturesr,” Accessed in April 19, 2022, https://www. behance. net/gallery/14777613/Four-elements-textures .

3. Intuitive Style

มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบเรขศิลป์จากสัญชาตญาณ รูปแบบแสดงออกอย่างนามธรรม โดยสร้างอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน ทิศทางไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การกระจายตัวของสีน้ำ การไหลของสี ทำให้รูปแบบเรขศิลป์มีลักษณะไร้ทิศทาง หรือเป็นการสร้างเรขศิลป์ขึ้นมาอย่างรวดเร็วเหนือการควบคุม อย่างอิสระ โดยปราศจากความคิดใด ๆ รูปแบบนี้จะช่วยกระตุ้นความคิดในการค้นหาความหมาย

ตารางที่ 6 แสดงตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Intuitive Style
ที่มา : เจนนิช สดไสย

ตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Intuitive Style		
		
<p>ภาพที่ 7 Moriarty Events ที่มา : Hugh Miller, Tyrone Lou. “Moriarty Events,” Accessed in April 18, 2022, https://bond-agency.com/project/moriarty-events.</p>	<p>ภาพที่ 8 ปฏิทิน Ink Vision ที่มา : Leechiehting. “Vegamar Selección,” Accessed in April 18, 2022, https://www.behance.net/gallery/14764951/ink-calender.</p>	<p>ภาพที่ 9 Ars Cameralis Festival 2013 ที่มา : Marta Gawin. “Ars Cameralis Festival 2013,” Accessed in April 18, 2022, https://martagawin./festival-ars-cameralis-2013-posters-billboards.</p>

4. Raw Style

มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบเรขศิลป์ที่แสดงให้เห็นลักษณะที่เกิดขึ้นจริงของธรรมชาติ เห็นกระบวนการของธรรมชาติอย่างแท้จริง ปราศจากการดัดแปลง โดยการขับเน้นให้เห็นลักษณะพื้นผิวดิบ ๆ ที่มีอยู่อย่างชัดเจน องค์ประกอบของภาพเรขศิลป์จึงมีลักษณะเหมือนจริง รายละเอียดสมจริง ซึ่งสามารถทำได้โดยการเลือกใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการถ่ายทอดหรือลอกเลียนแบบให้สมจริง

ตารางที่ 7 แสดงตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Raw Style

ที่มา : เจนณัช สดไสย์

ตัวอย่างรูปแบบเรขศิลป์ Raw Style		
		
<p>ภาพที่ 10 Ila Baru ที่มา : Estudio Yeye. “Ila Baru,” Accessed in April 19, 2022, https://www.behance.net/gallery/48629497/Ila-Baru.</p>	<p>ภาพที่ 11 Choco&Co Special Edition ที่มา : Isabel de Peque. “Choco&Co Special Edition,” Accessed in April 18, 2022, https://packagingoftheworld.com/2016/12/choco-co-special-edition.html.</p>	<p>ภาพที่ 12 Catching Moonbeams ที่มา : Toby Ng, Fibi Kung. “Catching Moonbeams,” Accessed in April 19, 2022, https://www.toby-ng.com/works/catching-moonbeams.</p>

ผลวิเคราะห์แนวทางการออกแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี

ในการหาแนวทางการออกแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะญี่ปุ่น จำนวน 3 ท่าน และมีเกณฑ์คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญตามที่กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัย โดยผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับศิลปะเซนและวัฒนธรรมญี่ปุ่นเพิ่มเติม เนื่องจากศาสนาพุทธนิกายเซนส่งอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อแนวคิด วาปี ซาปี ตลอดจนถึงวัฒนธรรมญี่ปุ่น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เป็นผู้คัดเลือกวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวทางจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด 10 ประการ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการออกแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคำตอบจากการที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นที่ตรงกันจำนวน 2 ท่าน ขึ้นไป จึงสรุปผลของแนวทางได้ 6 ประการ ดังนี้ 1. พื้นที่ว่างและเวลา (Ma) 2. พื้นที่รอกการเติมเต็ม (Yohaku) 3. การเปลี่ยนแปลง (Mujo) 4. การบอกเป็นนัย (Anji) 5. ความคลุมเครือ (Aimai) 6. ความเรียบง่าย (Tanjun) ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าในบางแนวทางสอดคล้องกับแนวคิด วาปี ซาปี แต่ยากต่อการนำไปสร้างสรรค์เป็นงานเรขศิลป์ และให้ผู้วิจัยหาตัวอย่างผลงานพอสังเขปของแนวทางการออกแบบที่ได้รับการคัดเลือกมาวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อให้หนักออกแบบทำความเข้าใจ ดังนี้

1. พื้นที่ว่างและเวลา (Ma)

มุ่งเน้นการปล่อยพื้นที่ว่างอย่างโล่งกว้างในการออกแบบเรขศิลป์ โดยในการออกแบบ อาจออกแบบพื้นที่ด้วยการใช้สีพื้นอย่างเรียบ ๆ สร้างพื้นที่ให้ผู้ดูได้ใช้เวลาในการจินตนาการบางสิ่งบางอย่างลงในพื้นที่นั้น หรือมีการจัดวางวัตถุลงไปเล็กน้อย โดยตัววัตถุนี้ทำหน้าที่เพื่อนำให้เห็นการใช้พื้นที่ในการออกแบบให้ชัดขึ้น

ตารางที่ 8 แสดงตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางพื้นที่ว่างและเวลา (Ma)

ที่มา : เจนนิช สดใสย์

ตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางพื้นที่ว่างและเวลา (Ma)		
		
ภาพที่ 13 บรรจุกัญฉน์ Kanroni ที่มา : Elizabeth Freeman. “The Dieline Awards 2016,” Accessed in April 8, 2022, https://thedieline.com/blog/2016/5/11/the-dieline-awards-2106-kadoku-wa-kanroni-ono-and-associates-inc? .	ภาพที่ 14 บรรจุกัญฉน์สาเก Ariso Akebono ที่มา : Takasawa Sake Brewery Co., Ltd. “History of sake brewing inherited from the early Meiji era,” Accessed in April 8, 2022, https://ariiso-akebono.jp/category/item/ite .	ภาพที่ 15 บรรจุกัญฉน์บำรุงผิว Biophile ที่มา : Bill Maccool. “Biophile,” Accessed in April 8, 2022, https://designarmy.com/project/biophile-living-beauty .

2. พื้นที่รอการเติมเต็ม (Yohaku)

มุ่งเน้นการออกแบบองค์ประกอบของเรขศิลป์ที่ทำให้วัตถุหรือภาพบางส่วนให้ขาดหายไป ให้เป็นวัตถุหรือภาพที่ไม่สมบูรณ์ จึงเกิดส่วนที่เป็นพื้นที่ว่าง ซึ่งพื้นที่ว่างนี้จะชักนำให้ผู้ดูเติมเต็มวัตถุหรือภาพได้ด้วยตนเองแล้วแต่ผู้ดูจะเลือกใช้จินตนาการในการเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปนี้ในรูปแบบใด

ตารางที่ 9 แสดงตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการเพิ่มเต็ม (Yohaku)
ที่มา : เจนนิซ สดใสย์

ตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการเพิ่มเต็ม (Yohaku)		
		
<p>ภาพที่ 16 บรรจุภัณฑ์ปลาหมึก Kasuzuke ที่มา : Kadonaga seafoods Co.,Ltd. “Won the silver medal at Pentawards 2020,” Accessed in April 8, 2022, http://www.kadonaga.com/news/202010311267.html.</p>	<p>ภาพที่ 17 บรรจุภัณฑ์ข้าวสาร แบรนด์โคเมะ ที่มา : Hehui Packaging. “How to design rice packaging,” Accessed in April 8, 2022, https://read01.com/zh-hk/yOQdyaM.html#.YlRzAm5Byz4.</p>	<p>ภาพที่ 18 บรรจุภัณฑ์ไวน์ จาก The Snitch ที่มา : The Personal wine Co.,Ltd. “2018 The Snitch Chardonnay by The Prisoner,” Accessed in April 8, 2022, https://theprisonerwinecompany.com/products/2018-the-snitch-chardonnay-napa-valley.</p>

3. ความเปลี่ยนแปลง (Mujo)

มุ่งเน้นการใช้องค์ประกอบศิลป์ที่สื่อถึงการเปลี่ยนแปลง อาจเป็นภาพที่สื่อสารให้เห็นอย่างตรงไปตรงมาของการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ หรือการสร้างพื้นผิว ร่องรอย การหลุดลอก รวมถึงภาพที่แสดงถึงการพังทลาย ความเปลี่ยนแปลงของวัตถุที่คงสภาพ หรือการออกแบบองค์ประกอบเรขศิลป์ที่แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนรูปร่างจากรูปร่างเดิมเป็นรูปร่างใหม่

ตารางที่ 10 แสดงตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการเปลี่ยนแปลง (Mujo)
ที่มา : เจนนิช สดใสย์

ตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการเปลี่ยนแปลง (Mujo)		
		
<p>ภาพที่ 19 Anti-Theft Lunch bags ที่มา : Dornob Staff. “Sandwich Sack, Secure! Plastic Zip + Anti-Theft Lunch Bags,” Accessed in April 8, 2022, https://dornob.com/sandwich-sack-secure-plastic-zip-anti-theft-lunch-bags.</p>	<p>ภาพที่ 20 บรรจุภัณฑ์ Kura Selections ที่มา : Vino Del Sol. “The Sake Specialist,” Accessed in April 8, 2022, https://vinodelsol.com/the-wineries/kura-selections.</p>	<p>ภาพที่ 21 บรรจุภัณฑ์ Vegamar Selection ที่มา : Lavernia & Cienfuegos. “Vegamar Selección,” Accessed in April 8, 2022, https://www.behance.net/gallery/48264611/Vegamar-Seleccion.</p>

4. การบอกเป็นนัย (Anji)

อาจเป็นการผสมผสานรูปร่างของวัตถุให้เป็นรูปร่างใหม่ที่ผู้ดูไม่เคยพบเห็น ซึ่งจะทำให้ผู้ดูสงสัยและเกิดการคาดเดาถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อสาร แทนที่การสื่อสารโดยตรงไปตรงมา หรือการใช้องค์ประกอบศิลป์ที่ผู้ออกแบบอาจไม่ต้องสื่อสารอะไรเลย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ดูได้ตีความหมายเอาเอง

ตารางที่ 11 แสดงตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการบอกเป็นนัย (Anji)

ที่มา : เจนนิซ สดใสย์

ตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการบอกเป็นนัย (Anji)		
		
<p>ภาพที่ 22 บรรจุภัณฑ์จากฟาร์ม Kozai ที่มา : Kenichi Sato. “Kozai Farm's Sweet Potato & Apple Pie,” Accessed in April 8, 2022, https://www.topawardsasia.com/winners/kouzai-farm.</p>	<p>ภาพที่ 23 บรรจุภัณฑ์ Acid League ที่มา : Acid League. “Strawberry Rose,” Accessed in April 8, 2022, https://www.acidleague.com/collections/vinegars/products/strawberry-rose.</p>	<p>ภาพที่ 24 บรรจุภัณฑ์ Queen Made ที่มา : Grand Deluxe. “Queen Made,” Accessed in April 8, 2022, https://www.granddeluxe.com/works/packaging/17004.</p>

5. ความคลุมเครือ (Aimai)

มุ่งเน้นการออกแบบเรขศิลป์ที่ทำให้วัตถุหรือภาพมีความเลือนราง โดยอาจทำให้ภาพหรือวัตถุนั้นมีลักษณะเบลอ สีจาง ๆ หม่น ๆ ไม่คมชัด หรือใช้การซ้อนทับวัตถุ การใช้องค์ประกอบศิลป์ที่ซ้อนทับกัน เพื่อปิดบังภาพบางส่วนให้เห็นอย่างวับ ๆ แวม ๆ ไม่ชัดเจนว่าเป็นภาพอะไร ซึ่งจะทำให้ผู้ดูได้ใช้เวลาและความนึกคิดสงสัยในการเพ่งเล็งไปยังเรขศิลป์นั้น

ตารางที่ 12 แสดงตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการคลุมเครือ (Aimai)

ที่มา : เจนนิช สดใสย์

ตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการคลุมเครือ (Aimai)		
		
ภาพที่ 25 บรรจุภัณฑ์สปูเทลว Arbol ที่มา : Andrea Bianchi. “Arbol,” Accessed in April 8, 2022, https://www.behance.net/gallery/79338113/Arbol-Branding .	ภาพที่ 26 บรรจุภัณฑ์สาเก แบรนด์ Seiryō ที่มา : EnglishCounter. Accessed in April 8, 2022, https://funny.pinnedby.me/wtf/view.php?id=208924870190393191&get=7 .	ภาพที่ 27 บรรจุภัณฑ์ไวน์ FuegoLento ที่มา : Natalie Mouradian. “Fuego Lento,” Accessed in April 8, 2022, https://www.behance.net/gallery/54737581/Fuego-Lento .

6. ความเรียบง่าย (Tanjun)

มุ่งเน้นการออกแบบเรขศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวิธีที่เรียบง่าย ไม่มีกระบวนการที่ซับซ้อน ไม่มีการเก็บรายละเอียด มีการตัดทอนรายละเอียดในธรรมชาติออกอย่างมากจนแทบจะเป็นภาพนามธรรม แต่ยังสามารถสื่อสารได้ว่าเป็นสิ่งใด ไม่มีการประดับประดาองค์ประกอบอื่น ๆ นอกเหนือจากสิ่งที่สำคัญ องค์ประกอบของเรขศิลป์ไม่มีความลึก มีการใช้สีจำนวนน้อยสี

ตารางที่ 13 แสดงตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการเรียบง่าย (Tanjun)

ที่มา : เจนนิซ สดใสย์

ตัวอย่างเรขศิลป์แนวทางการเรียบง่าย (Tanjun)		
		
ภาพที่ 28 บรรจุภัณฑ์ Maruhachi Food ที่มา : Kawakyo Co., Ltd. “Locally Cooked Rice Fair,” Accessed in April 8, 2022, https://prtimes.jp/main/htmlrld/p/000000050.000084146.html .	ภาพที่ 29 บรรจุภัณฑ์ Ringosirushi ที่มา : “Apple Juice Packaging Design – There’s Great Ones Out There,” Accessed in April 8, 2022, https://www.ateriet.com/apple-juice-packaging-design .	ภาพที่ 30 บรรจุภัณฑ์ Kazurasei ที่มา : Kazurasei. “Special camellia oil fragrant camellia,” Accessed in April 8, 2022, https://www.kazurasei.co.jp/c/tsubaki/choice_category-tsubaki/tsubakioil/tsubaki001 .

จากตัวอย่างแนวทางการออกแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ทั้ง 6 แนวทางข้างต้น ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้วว่ามีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญยังให้ข้อเสนอแนะว่า ในตัวอย่างภาพข้างต้นในบางแนวทางมีการผสมผสานหลายแนวทางเข้าด้วยกัน ดังนั้นในการออกแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี นักออกแบบอาจเลือกใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งในการออกแบบ หรืออาจจะผสมผสานแนวทางกันก็ได้

ผลการวิเคราะห์หลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เพื่อให้ได้หลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 7 ประเภท ผู้วิจัยได้ใช้การแบ่งประเภทของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย¹⁴ เนื่องจากเป็นการแบ่งประเภทที่มีจุดเด่นของธรรมชาติที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ได้แก่ การทำนา การทำสวนไม้ตัดดอก การทำสวนครัวสวนผัก การทำสวนผลไม้ การทำสวนสมุนไพร การทำฟาร์มปศุสัตว์ และงานเทศกาลผลิตภัณฑ์ โดยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อหาความเหมาะสมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละประเภทร่วมกับผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ประกอบด้วย รูปแบบเรขศิลป์ ได้แก่ 1. Naive Style 2. Crude Style 3. Intuitive Style

14. “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร,” ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, บันทึกข้อมูลเมื่อ 12 มีนาคม 2564, <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T15727.pdf>.

4. Raw Style แนวทางการออกแบบเรขศิลป์ ได้แก่ 1. พื้นที่และเวลา 2. พื้นที่ว่างรอกการเติมเต็ม 3. ความเปลี่ยนแปลง 4. การบอกเป็นนัย 5. ความคลุมเครือ 6. ความเรียบง่าย คุณลักษณะทางวัตถุของสีโดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ได้แก่ 1. สีอ่อนจาง 2. สีหม่นมัว 3. สีมืดมน 4. สีโทนดิน และแบบตัวอักษร ได้แก่ 1. Serif 2. Sans Serif 3. Monotype 4. Script 5. Decorative จากนั้นเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์ จำนวน 10 ท่าน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญตามที่กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัย เพื่อหาผลวิเคราะห์ที่จะเป็นหลักการแก่นักออกแบบเรขศิลป์ได้นำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ได้ผลคำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับคำตอบแบบหลายคำตอบ (Multiple Response Analysis) โดยการใช้การแจกแจงความถี่ เรียงความเหมาะสมตามอันดับคะแนน 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์หลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี
สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ที่มา : เจนณัช สดไสย

ผลของหลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร				
ประเภทการท่องเที่ยว	รูปแบบเรขศิลป์	แนวทางออกแบบ	โทนสี	แบบตัวอักษร
1. การทำนา (Rice Cultivation)	1. Crude Style 2. Naive Style 3. Intuitive Style	1. พื้นที่และเวลา 2. ความเรียบง่าย 3. พื้นที่รอกการเติมเต็ม	1. สีโทนดิน 2. สีมืดมน 3. สีหม่นมัว	1. Decorative 2. Script 3. Sans Serif
2. การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers)	1. Intuitive Style 2. Raw Style 3. Naive Style	1. การบอกเป็นนัย 2. การเปลี่ยนแปลง 3. ความคลุมเครือ	1. สีอ่อนจาง 2. สีหม่นมัว 3. สีมืดมน	1. Script 2. Decorative 3. Sans Serif
3. การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables)	1. Raw Style 2. Naive Style 3. Crude Style	1. พื้นที่รอกการเติมเต็ม 2. ความเรียบง่าย 3. ความคลุมเครือ	1. สีหม่นมัว 2. สีอ่อนจาง 3. สีมืดมน	1. Script 2. Decorative 3. Sans Serif
4. การทำสวนผลไม้ (Orchard)	1. Naive Style 2. Crude Style 3. Raw Style	1. ความเรียบง่าย 2. การบอกเป็นนัย 3. พื้นที่และเวลา	1. สีอ่อนจาง 2. สีหม่นมัว 3. สีมืดมน	1. Script 2. Sans Serif 3. Decorative
5. การทำสวนสมุนไพร (Herbs)	1. Raw style 2. Crude Style 3. Intuitive Style	1. การเปลี่ยนแปลง 2. การบอกเป็นนัย 3. พื้นที่และเวลา	1. สีหม่นมัว 2. สีมืดมน 3. สีอ่อนจาง	1. Script 2. Decorative 3. Sans Serif

6. การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming)	1. Crude Style 2. Naive Style 3. Raw Style	1. การบอกเป็นนัย 2. ความคลุมเครือ 3. พื้นที่และเวลา	1. สีโทนดิน 2. สีมืดมน 3. สีหม่นมัว	1. Decorative 2. Script 3. Sans Serif
7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ (Festivals)	1. Naive Style 2. Crude Style 3. Intuitive Style	1. ความเรียบง่าย 2. ความคลุมเครือ 3. การบอกเป็นนัย	1. สีอ่อนจาง 2. สีหม่นมัว 3. สีมืดมน	1. Script 2. Sans Serif 3. Decorative

จากผลวิจัยที่ได้เป็นการนำเอาความแตกต่างของประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติและ มีเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาวิถีชีวิตที่หลากหลายตามแต่ละท้องถิ่น ในการออกแบบควรต้องพิจารณาเลือกอันดับของผลคำตอบตามความเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ให้สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ ทั้งนี้ควรเริ่มจากการกำหนดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ชัดเจน และหาเอกลักษณ์ของสถานที่ จากนั้นใช้แนวทาง ในการออกแบบเรขศิลป์ ตามด้วยการใช้รูปแบบเรขศิลป์ โทนสี และรูปแบบตัวอักษร โดยคำนึงถึงการใช้ผลขององค์ประกอบเรขศิลป์ทั้งในด้านคุณลักษณะทางวัตถุและวิธีปฏิบัติในการออกแบบพร้อมด้วย เพื่อให้งานออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าเกษตรเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลของการวิจัยสามารถสรุปผลของหลักแนวคิด วาปี ซาปี ได้ 4 ประการ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วณันนัท ขุนพล¹⁵ ที่เคยศึกษาไว้ในเรื่องของแนวคิด วาปี ซาปี ในปรัชญาเซน 3 ประการ ได้แก่ ความไม่สมบูรณ์แบบความไม่คงทนถาวร ความไม่บริบูรณ์ แต่ผลงานวิจัยนี้มีความแตกต่างในส่วนของความเรียบง่ายที่เพิ่มขึ้นมา อาจเนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมที่แตกต่างกันออกไป โดยในด้านหลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์นั้นเป็นการใช้หลักองค์ประกอบเรขศิลป์ที่เกิดขึ้นอิสระเองตามธรรมชาติ มีรูปแบบที่ขาดการควบคุม มีความไม่ชัดเจน และเป็นนามธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล อ้นอารีย์¹⁶

ในการศึกษาถึงการผสมผสานวัฒนธรรมผ่านงานออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของฝากประเทศญี่ปุ่น ที่ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะเด่นของงานออกแบบของญี่ปุ่นสามารถพบเห็นการใช้แนวคิดวาปี ซาปี ได้ทุกแขนง ทั้งนี้ในงานออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของญี่ปุ่นจะมุ่งเน้นลักษณะที่แสดงพื้นผิวทางวัสดุธรรมชาติและการใช้ภาพประกอบในเชิงฝีมืออย่างง่าย โดยเน้นการแฝงความหมายในเชิงรูปธรรมและนามธรรมที่มีสัญลักษณ์ ทั้งสื่อสารทางตรงและทางอ้อมผ่านองค์ประกอบของเรขศิลป์ และบทความวิชาการของ ดวงดาว โยชิตะ¹⁷ ได้ศึกษาเรื่อง วาปี ซาปี กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในการนำแนวคิด วาปี ซาปี มาพัฒนาร่วมกับแหล่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการศึกษาวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด วาปี ซาปี จากมุมมองของผู้ประพันธ์ชาวตะวันตกเป็นหลัก ซึ่งผลที่ได้อาจมีความแตกต่างหากศึกษาวรรณกรรมของชาวญี่ปุ่นโดยตรง นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะญี่ปุ่นยังมี

15. วณันนัท ขุนพล, “แนวคิดเรื่อง วะปี-ชะปี ในปรัชญาเซน” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2553), 75.

16. ญัฐพล อ้นอารีย์, “การผสมผสานวัฒนธรรมผ่านงานออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ของฝากประเทศญี่ปุ่น,” *วารสารสารสนเทศ* ปีที่ 16, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 33.

ข้อสังเกตในเรื่องของการใช้แนวคิด วาปี ซาปี ก็กับการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากแนวคิดวาปี ซาปี เป็นแนวคิดแบบนามธรรม มีความคลุมเครือ สื่อสารไม่ชัดเจน แต่การออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ต้องมีการสื่อสารแก่ผู้บริโภคอย่างชัดเจน ทั้งนี้เรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของญี่ปุ่นจำนวนมากก็ขาดการสื่อสารที่ชัดเจนเช่นกัน แต่ก็สามารถเข้าใจได้ว่าสินค้าด้านในนั้นคืออะไร อาจเป็นเพราะโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์และความคุ้นเคยของการใช้งานบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ ของชาวญี่ปุ่น

บทความวิจัยนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งจากงานวิจัยฉบับเต็ม ที่เน้นการนำแนวทางไปประยุกต์ใช้กับเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องของวัสดุและการขึ้นรูปบรรจุภัณฑ์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี ร่วมด้วย หากผู้ออกแบบทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบควบคู่กัน จะสามารถพัฒนาเป็นบรรจุภัณฑ์ที่สื่อสารแนวคิดนี้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและสามารถนำไปผลิตได้จริงในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในการประยุกต์ใช้ผลวิจัยกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หากสิ่งแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ สอดคล้องกับแนวคิด วาปี ซาปี โดยมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่สิ้นเปลือง มีการใช้วัสดุธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ¹⁸ การนำผลวิจัยนี้ไปใช้จะช่วยสร้างอัตลักษณ์แก่แหล่งท่องเที่ยวได้ดีและยิ่งขึ้น และในส่วนผลวิจัยของหลักการออกแบบเรขศิลป์โดยใช้แนวคิด วาปี ซาปี สามารถนำไปใช้ได้กับการออกแบบเรขศิลป์สำหรับองค์กรหรืองานออกแบบประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในกรณีที่ต้องการสื่อสารแนวคิดของงานออกแบบให้เห็นถึงความไม่สมบูรณ์แบบความไม่คงทนถาวร ความไม่บริบูรณ์ หรือความเรียบง่าย ได้ด้วยเช่นกัน

17. ดวงดาว โยชิตะ, “วาปี-ซาปี ก็กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน,” *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์* ปีที่ 3, ฉบับที่ 2 (มิถุนายน-กันยายน 2560): 24.

18. Andrew Juniper, *Wabi Sabi: the Japanese art of impermanence* (Vermont: Tuttle Publishing, 2019), 150.

บรรณานุกรม

Dejkong, Baiplu. “Wabi Sabi: beauty from imperfection. Simplicity that lasts.”

<https://wonderfularch.com/wabi-sabi-design>.

ใบพลู เดชคง. “วาปี ซาปี (Wabi Sabi) ความงามจากความไม่สมบูรณ์ ความเรียบง่ายที่คงอยู่.”

<https://wonderfularch.com/wabi-sabi-design>.

Itworaphan, Chaiyot. *Snow, Moon, Flowers: Japanese Garden*. Bangkok: Photo Documentary, 2014.

ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์. *หิมะ พระจันทร์ ดอกไม้ : สวนญี่ปุ่น*. กรุงเทพมหานคร : สารคดีภาพ, 2557.

Juniper, Andrew. *Wabi sabi: the Japanese art of impermanence*. Vermont: Tuttle Publishing, 2019.

Kempton, Beth. *Wabi Sabi: Japanese wisdom for a perfectly imperfect life*. Kentucky: Harper Design, 2019.

Khunphon, Wanassanan. “*The Concept of Wabi-Sabi in Zen Philosophy*.” Master thesis, Chiang Mai University, 2010.

วันสนันท์ ขุนพล. “*แนวคิดเรื่อง วะปี-ซะปี ในปรัชญาเซน*.” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

Koren, Leonard. *Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets, Philosophers*. California: Imperfect Publishing, 2008.

Lin, Shijian. *Remarkable graphic styles: rough*. Guangzhou: SendPoints Publishing, 2018.

Office of the Promotion of Conventions and Exhibitions. “Agri-tourism, natural experiences for MICE travelers.” https://elibrary.tceb.or.th/th/Brochure/Trends/Infographic_trends/6051.

สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ. “การท่องเที่ยวเชิงเกษตรประสบการณ์ธรรมชาติสำหรับนักเดินทางไมซ์.” https://elibrary.tceb.or.th/th/Brochure/Trends/Infographic_trends/6051.

Onaree, Nuttaphol. “The Merger of Cultural Assets in Packaging Design of Souvenirs from Japan.” *Journal of Information* 16, no. 2 (July-December 2017): 31-41.

ณัฐพล อ้นอารีย์. “การผสมผสานวัฒนธรรมผ่านงานออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ของฝากประเทศญี่ปุ่น.” *วารสารสารสนเทศ* ปีที่ 16, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 31-41.

Pongvarut, Jirayu. "Traditional Japanese Aesthetic in Modern and Contemporary Graphic Design of Poster." *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)* 3, no. 1 (September-December 2020): 63-159.

จิรายุ พงษ์วรุตม์. "ความงามแบบประเพณีญี่ปุ่นในงานออกแบบกราฟิกโปสเตอร์สมัยใหม่และร่วมสมัย." *วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร* ปีที่ 3, ฉบับที่ 1 (กันยายน-ธันวาคม 2558): 63-159.

Suzuki, Daisetz T. *Zen and Japanese culture*. New Jersey: Princeton University Press, 2019.

Toomhirun, Chalerm Sak, Jinda Khibtong, and Petch Taveewong. "Development of Communication Model for Sustainable Agro-Tourism Extension." *TLA Research Journal* 11, no. 1 (January-June 2018): 48-62.

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริบุญ, จินดา ขลิบทอง และ เพชร ทวีวงษ์. "การพัฒนาารูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน." *วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช* ปีที่ 11, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561): 48-62.

True Plookpanya. "6 farm stays for agricultural tourism: simple lifestyles with complete satisfaction." <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/71288>.

ทรูปลูกปัญญา. "6 ฟาร์มสเตย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เต็มอิมแบบวิถีชีวิตเรียบง่าย." <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/71288>.

Yoshida, Duangdao. "侘寂 Wabi-Sabi." *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University* 3, no. 2 (June-September 2017): 23-30.

ดวงดาว โยชิตะ. "วาปี-ซาปี กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน." *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์* ปีที่ 3, ฉบับที่ 2 (มิถุนายน-กันยายน 2560): 23-30.